

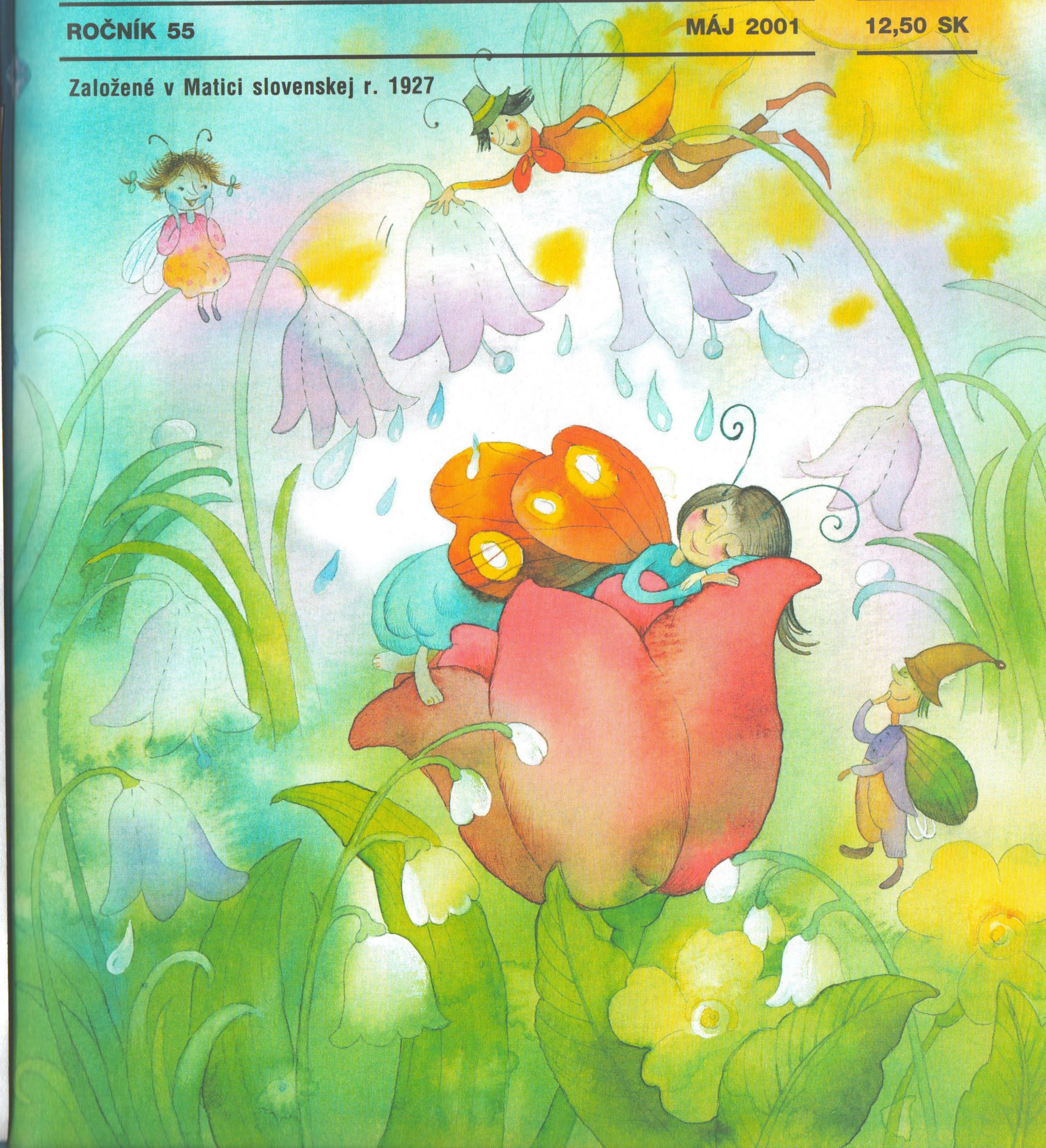
Slniečko 9

ROČNÍK 55

MÁJ 2001

12,50 SK

Založené v Matici slovenskej r. 1927

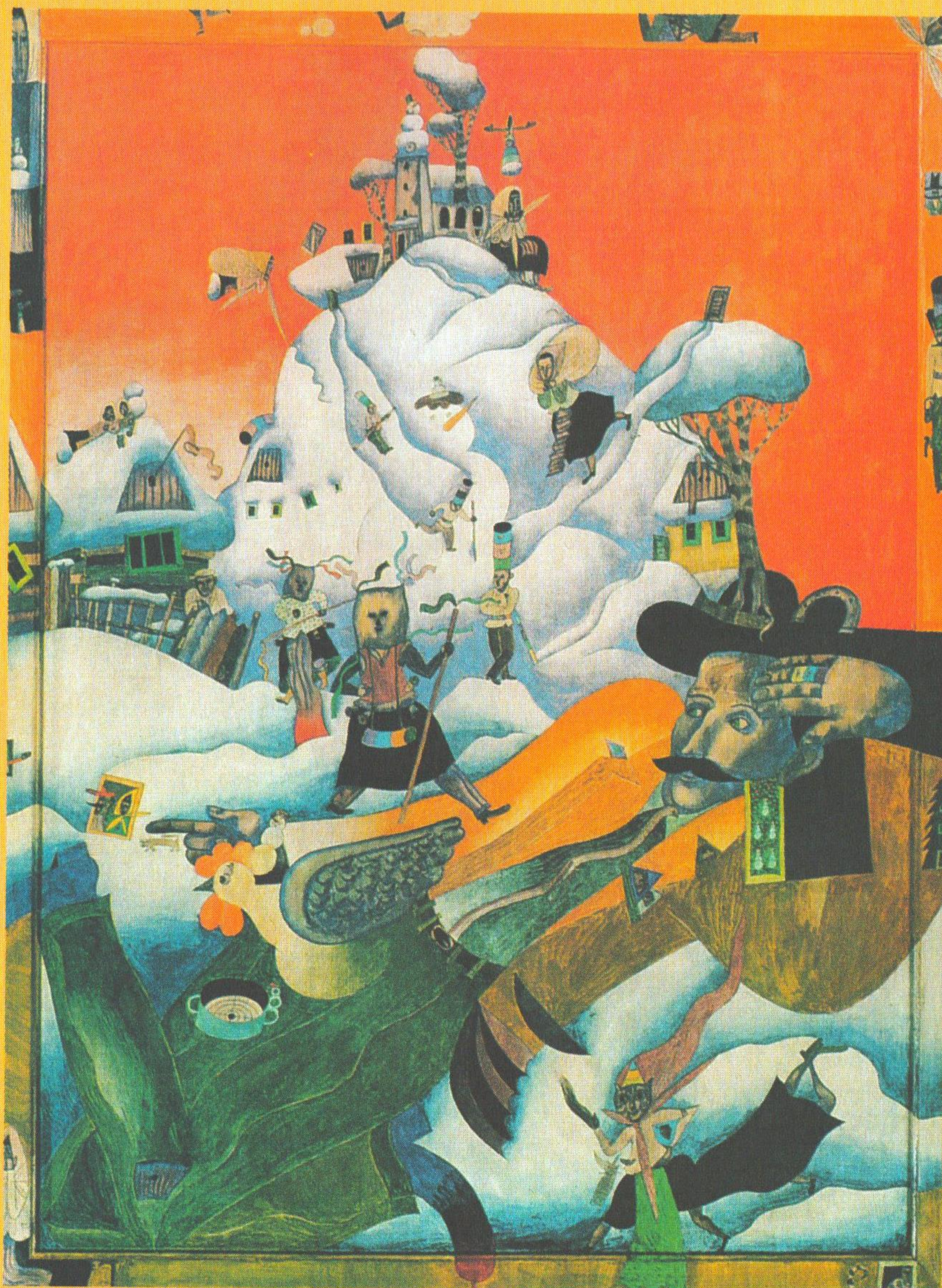

Moja VLASTIVEDA

*Kysuca, Kysuca,
studená vodička...*

**Kysuca, Kysuca,
studená vodička,
keď sa ťa napijem,
bolí ma hlavička.**

**Bolí ma hlavička,
srdca polovička,
pre teba, dievčatko,
sivá holubička!**

Skôr než prírodnými krásami boli Kysuce známe svojou biedou. Stačilo vysloviť ich meno a každý hneď vedel, že sa hovorí o chudobe, hlade, o dreveniciach s okienkami na piae, o húfoch otrhaných, podvyživených detí, ktoré od Veľkej noci do prvých mrazov chodili do školy bosé. Nie div, že kysuckí muži museli do sveta, aby užili svoje rodiny.

Pán svetla

Jediným materiálnym bohatstvom Kysúc bolo drevo. Kysučania z neho stavali drevenice, strúhali z neho šindeľ, vyrábali tisíc užitočných vecí. Mnoho z týchto výrobkov vyviezli na pltiach dolu Kysucou a Váhom do sveta. Neraz-nedva odchádzali na pltiach aj do šiereho sveta, aby v ňom našli šťastie. A skutočne, ne jeden Kysučan dosiahol vo svete úspech. Pola Negri, rodáčka z Nesluše, sa stala svetoznámu filmovou herečkou a Imrich Dotčár najbohatším Slovákom.

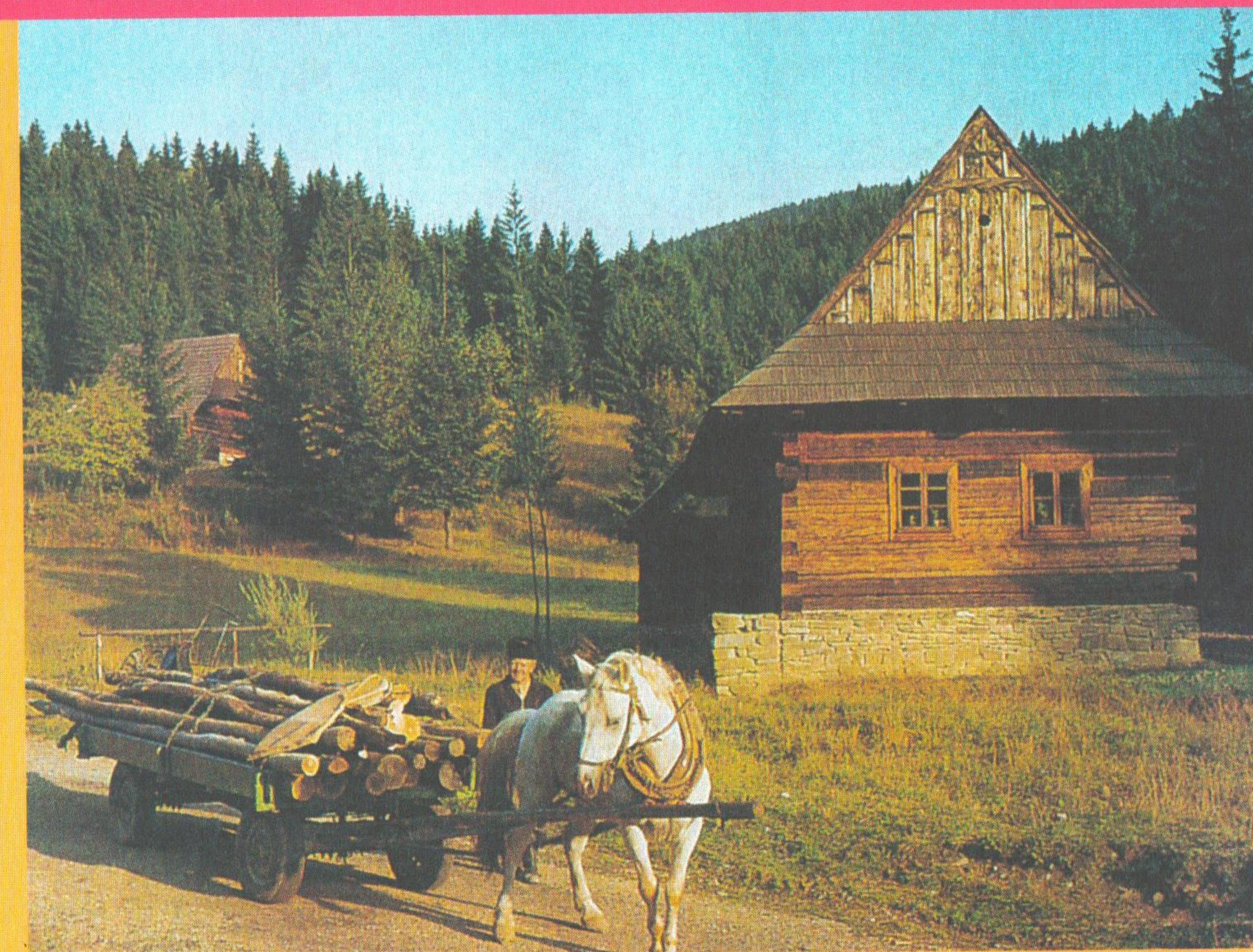
Pochádzal z Vysokej nad Kysucou. Sotva dorástol do dvanástich rokov, odišiel s otcom drotárom do sveta. Vari po dvoch rokoch doputovali do Samary, ruského mesta na rieke Volga. Tam sa usadili a otvorili si dielničku-obchod. Syn Imrich sa časom osamostatnil. Vyrábala drôtený i plechový riad, pasce, klietky, pekáče, drotoval

◀ *Vôňa domova - obrázok maliara Ondreja Zimku, rodáka z Turzovky*

SÚŤAŽ o slniečkarský bicykel

puknuté mliečniky. Darilo sa mu, drotáreň sa zväčšovala.

V tom čase začali v európskych mestách zavádzať verejné osvetlenie. Aj radní páni Samary vyhlásili súťaž – kto bude najlacnejšie zásobovať pouličné lampy petrolejom. Verejnú súťaž vyhral Imrich Dotčár. O niekoľko rokov to už nebol drotár Dotčár, ale vážený podnikateľ, ktorý mal na dolnom Povolží vlastné ropné polia, vlastnú riečnu flotilu i vlastnú rafinériu, kde z ropy vyrábali petrolej. Dotčárovi sa darilo tak dobre, že Samarčanom zadarmo pridal hodinu svetla denne a tak si u nich vyslúžil pomenovanie Pán svetla.

▲ *Malebný obrázok z Kysúc*

Štefan Moravčík

Čadca

**Milí moji Čadčania,
Čadčianky a Čadčence,
zložme sa my na vence
našej drahej prírode!
Aká bola čačaná,
zlatá, pekná!
Spevom znela od rána,
hore - bujná poľana,
dolu - lekná,
čo vábili bociana.
Ale dneska, prepána!
V smetisku sa stráca!
Celé naše Slovensko
je dnes jedna ČADCA -
začadené, zadymené,
zadusené v smrade,
sadza sadá všade.
Kto začiernil púpavy,
nech to rýchlo napravi!**

Prvý Slováč na Mesiaci

Bohatstvo Eugena Čerňana je iného druhu. Jeho starí rodičia sa v čase biedy vysťahovali do Ameriky. Opustili svoju rodnú Vysočú nad Kysucou. Ich vnuk Eugene A. Cernan sa už narodil v USA. Od chlapčenských rokov mal rád letectvo. Najprv sa stal letcom, potom pilotom-kozmonautom – veliteľom mesačnej expedície Apollo 17. Na Mesiaci pristál 11. decembra 1972.

Básnik Ľubomír Feldek vtedy napísal túto báseň:

SÚŤAŽNÁ OTÁZKA:

Ako sa volá drevená skrinka, v ktorej si drotári nosili pracovné náradie?

Slovák na Mesiaci

**A ten Cernan,
čo si po Mesiaci
vykračoval pavúčimi
krokmi,
je náš Čerňan.
Takto jeho dedo
šiel do sveta pred
päťdesiatimi rokmi.**

**Cernan mohol,
ako Houston kázal,
zbierať skalky,
bohvie na čo súce,
a vrátiť sa s nimi na zem
z neba
vďaka tomu,
že sa nedokázal
vrátiť z Ameriky
na Kysuce
Čerňan s krajcom chleba.**

Otcovská rada

Za tých dávnych čias bol život tvrdý-pretvrdý. Choré, neduživé deti nechávali zahynúť hneď po narodení, aby darmo chleba neodjedali, a starých ľudí, ktorí sa už nevládali v robote obracať, zaviedli do hory a vydali napospas zverom. Taká bola obyčaj a taký bol kráľovský rozkaz. Kto neposlúchol, privolal na seba najprísnejší trest.

A predsa sa taký našiel.

Jeden syn si tak veľmi rád mal otca, že sa rozhodol nepočúvnuť kráľovský príkaz. Vykopal v komore úkryt a tam si svojho otca-starca schoval pred cudzími očami. Len v noci vychádzal starec z podzemného úkrytu, aby sa nadýchal čerstvého povetria a pozhováral sa so synom.

Prešlo niekoľko rokov. Boli to ťažké roky, krajinou sa prehnala vojna a potom, na dovŕšenie nešťastia, nastala prenáramná suchota. Zem nevrátila ani to, čo ľudia do nej dali, a z toho mála museli ešte odvádzať dávky kráľovi, zemepánovi, kňazovi. Nastal hladomor.

Začiatkom jesene vraví syn svojmu otcovi:

„Smrť hladom nás neminie, otec. Cez zimu by sme sa hádam ešte ako-tak pretrápili, ale čo už potom, keď niečo do zeme zasiať?“

Otec sklonil hlavu, rozmýšľal. Potom rečie:

„A či sa pamätáš, synku, akú utešenú raž sme mali pred jedno dvanástimi rokmi? Vysokú, že prekryla aj najväčšieho chlapa. Z tej raže sme potom spravili nové šupky na strechu.“

„Pamätám sa, otec.“

„Nuž postrhaj tie šupky zo strechy a ešte raz ich vymlát.“

Syn poslúchol.

Keď susedia počuli klepot cepov, prišli pozrieť, čože to gazda mláti, veď mu obilia neostalo práve tak ako im. A tu vidia, že on staré šupky obrába cepom a potom ich znova kladie na strechu.

„Pomiatol sa z toho nešťastia, chudáčisko,“ vravia susedia a hlavou pokyvujú.

A náš gazda z každého toho šúpa zopár zabudnutých zrn vydobyl. Zrnko k zrnku, hrst k hrsti, až nazbieral za pol mýtovnice. Tým zrnom obsial potom roľu za chalupou.

Keď prišla jar a po nej leto, polia celej krajiny boli zarastené burinou, len na roľi

mladého gazdu stojí krásna ozimina, do výšky chlapa dorastá.

Vyšiel si kráľ aj so sprievodom pozrieť, ako to vyzerá v jeho zemi. Naskytl sa mu obraz na zaplkanie: ľudia chodia ako tône, kôru stromov olupujú, múku z nej tlčú a horké posúchy pečú, štavel, lobodu a prhlavu medzi burinou vyhľadávajú. Iba na jednej jedinej roľi kníše sa raž, krásna a čistá ako zlato. Hotový zázrak!

Zvolal si kráľ gazdu a spytuje sa ho, kde vzal zrno na siatie, keď krajinu už po toľké roky stíha samé nešťastie. A gazda popravde:

„Staré šupky zo strechy som postřhal a ešte raz vymlát.“

„Tá myšlienka je hodna mudrcovej hlavy,“ hovorí kráľ. „Prišiel si na ňu sám, alebo ti niekto poradil?“

Gazda sa zháčil:

„Dovoľte mi, najjasnejší kráľ, aby som na to nemusel odpovedať, lebo klamať sa neopovážim a pravdu povedať nemôžem.“

„Ba veru musíš práve pravdu povedať,“ na to kráľ prísne, „inak ti pôjde o život.“

„Ale ak poviem pravdu, pôjde hneď o dva životy: o môj a o život toho, kto mi tú radu dal.“

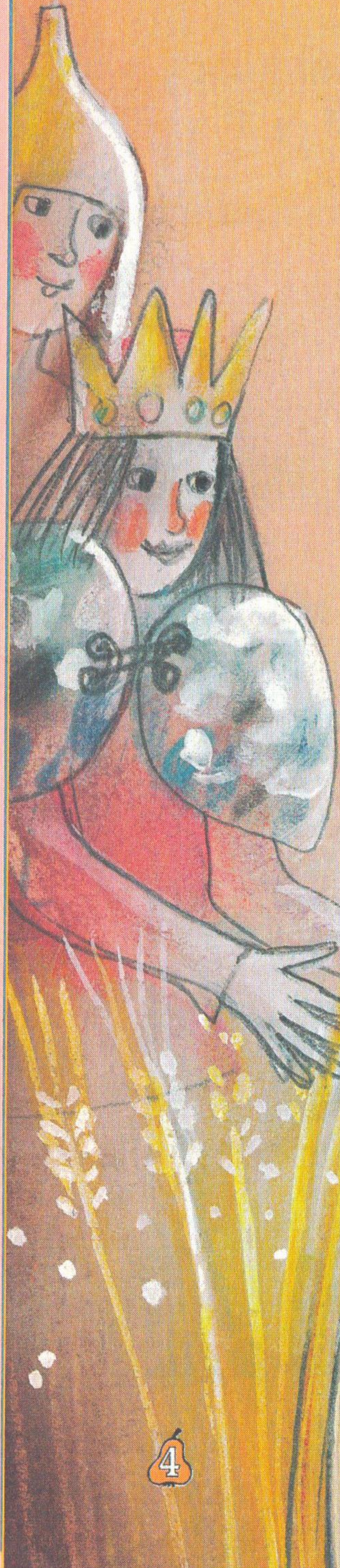
„Nuž ak sa toho obávaš, sedliak, dávam ti slovo, že sa ani tebe, ani tomu druhému nič nestane.“

Tu sedliak rozpovedal, ako z lásky k otcovi nepočúvol kráľovský rozkaz a neposlal svojho otca na smrť, lež ukryl ho v komore. A ako sa s ním po nociach zhovára o svojej práci a ako mu otec vo všeličom radieva. Podľa otcovskej rady získal v jeseni aj to zrno na siatie.

Kráľ sa hlboko zamyslel. Veruže je tak, vravel si, posieľať starých ľudí na smrť je nielen kruté, ale aj nemúdre, veď skúsená stará hlava všeličo vie a môže byť mladým prospešná.

A odvolal svoj neľudský príkaz.

Od tých čias si starí ľudia v pokoji dožívajú svoj život. Kým vládzu, pomáhajú deťom i vnúčatám, a keď už nevládzu, potom zas deti a vnúčatá pomáhajú im. Alebo aj nie – to už ako ktoré.

Malovaná písanka

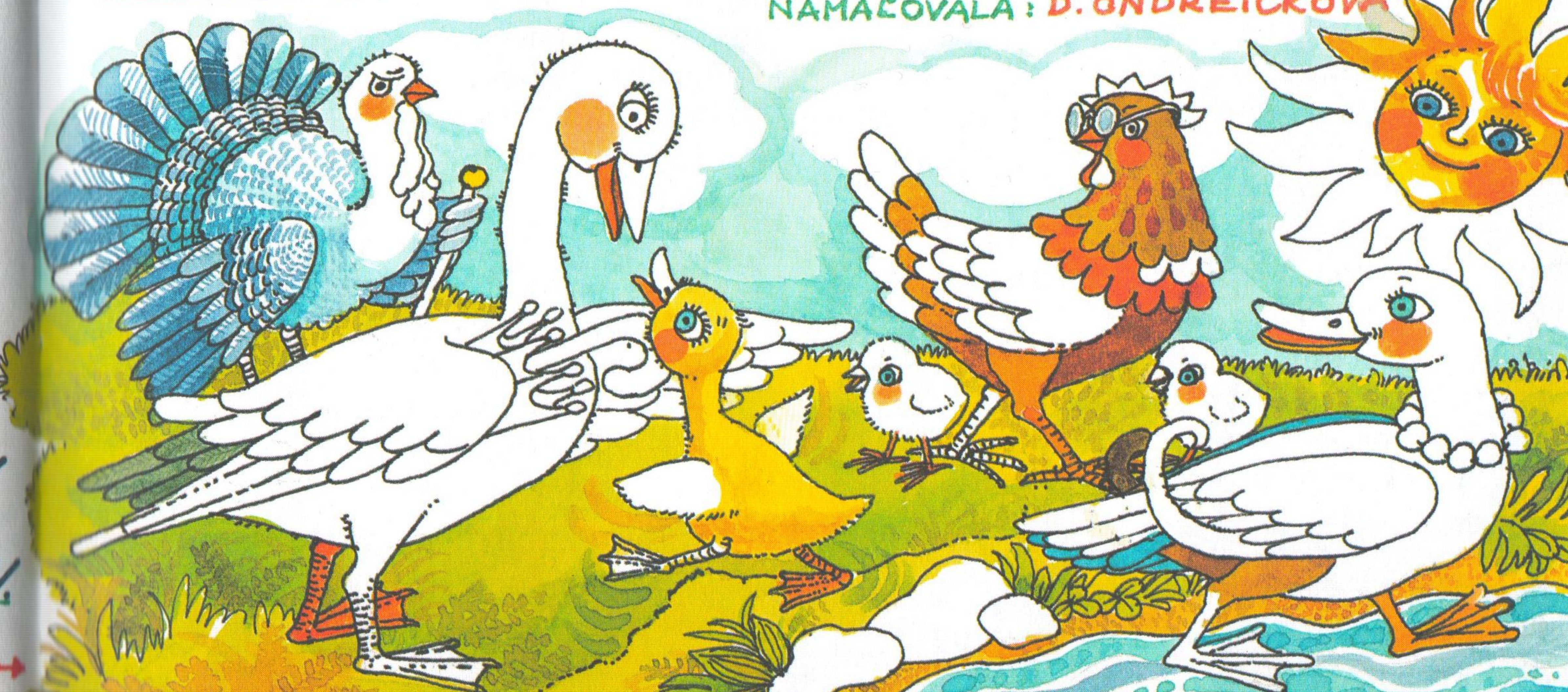
húsi, husička, káčka, púško, moriak

Len čo zasvietilo , vy-
šla z dvora a raňou rad
Vom okolo lelel . Posledne
sa rozbehlo za ním. Po chvílke hla-
dá mamu , ale tej nikde. „Ty nie
si moja mama?“ spýtalo sa húsa-
ko s krdlikom ržežila
a rasekala robákom ako
od strachu prestalo biť . Vom v
küle dvora rbadá . „A ty nie si
moja mamka?“ pobešlo k nemu.
„Hudri-hudri!“ hrozivo zdvihol
chvost. rylákane vybehlo z dvora.
„Mamka, mamka!“ volá, no nikde.

DOMAĽUJ! ➔

Vtedy v kaxrie . „Ty nie si moja
mamka?“ spytuje sa jej. „Taki-taki-
taki,“ rklamala   podľa hlasu
spoznalo, že to nie je jeho mamka a
žalostne sa rozplakalo. sa rad-
šej od žiaľu schovalo za . A vte-
dy sa ozvalo: „Ga-ga!“ sa rozbeh-
lo za hlasom a keď si narrelo mam-
ku, tak čvrkalo od radosti, až sa ra-
dišalo. vykuklo spozra a tak sa
sešilo, že rabadlo ísť spať a svietilo
celú noc.

POĽA M. RÁZUSOVEJ - MARTÁKOVEJ
NAPÍŠAL MILAN URBANOVÍČ
NAMAOVALA: D. ONDREIČKOVÁ

podok, káčka, púško, husička, moriak

ČASO CVIATKOV

Matkina láskaa

Žila raz šťastná matka. Jej dievčatko žiarilo ako slnce. Kto naň pozrel, nemohol od neho odtrhnúť oči.

Lenže matkina radosť netrvala dlho. Jedno ráno sa dievčatko prebudilo, otvorilo oči a – nevidelo.

„Mamka, mamka,“ volalo, „prečo je taká tma?“

Matkino srdce akoby popálil žeravý uhlík. Schytila dievčatko a pobrala sa hľadať liek. Kde všade nebola! U chýrnych zelinárov, veštkyň, no nikto jej nevedel pomôcť. Domov sa vrátila zničená, bez akejkoľvek nádeje.

Odišla do hory, aby vyplakala svoje trápenie.

Keď ju počuli vtáčiky, prestali spievať. Celá hora zosmutnela, lístie na stromoch zvädlo. A kameň, na ktorý padali matkine slzy, popukal a prehovoril:

„Neplač, matka, viem, ako pomôcť tvojmu dieťaťu.“

„Ako?“ zvolala mať a stisla kameň takou silou, že sa jej doň zaborili prsty.

„Zajtra ráno za východu slnka vyber sa na cestu. Prejdeš deviatimi horami a deviatimi riekami. V desiatej hore pri zurčiacom potoku je koliba, pokrytá trávou a lipovou kôrou. Býva tam sta-

rec s bradou po pás. Keď ho uvidíš, padni pred ním na kolená.“

Matka vzala dievčatko a šla, kým neprešla deväť hôr a deväť riek. V desiatej hore, pri zurčiacom potoku, uvidela kolibu, pokrytú trávou a lipovou kôrou. Sedel pred ňou stavec s bradou po pás a z dlane mu zobali semiačka pinky a červienky. Pred ním po polianke skackali zajačiky a pobehovali srnky.

Matka padla pred ním na kolená a povedala mu o nešťastí, ktoré postihlo jej dievčatko.

Stavec vzal dievčatko na kolená, zahľadel sa mu do očí a povedal:

„Nezúfaj, tvoje dieťa bude opäť vidieť. Vložím mu druhé oči.“

„Aké druhé?“ preľakla sa matka.

„Oči nejakého zvieratka. Povedzme, srnky.“

„Nie!“ zhrzla sa matka. „Srnatko by zostalo slepé, čo jeho mať?“

„Zachrániš si dieťa!“

Matka sa rozplakala a potom vzhľadla na starca:

„Daj dievčatku moje oči.“

„Dobre,“ riekol stavec, „no vieš, že sa odsudzuješ na večnú temnotu?“

„Moje oči sa mi rozsvietili v duši. A so svetlom v duši je svet vidieť najlepšie.“

„Nevezmem ti oči,“ riekol na to stavec. „Ani lesnému zvieratku. Vezmem si len kvapôčku z tvojej lásky.“

Po matkinej tvári sa kotúľali slzy radosti. Stavec ich chytil do dlane a umyl nimi oči dievčatka.

A stal sa zázrak.

Dievčatko zoskočilo z jeho kolien a s rozťahnutými rukami sa rozbehlo po polianke.

„Mamka, ja vidím... vidím!“ výskalo radosťou.

V tej chvíli sa vtáčence rozospievali, stromy zašumeli. Všetko živé sa radovalo a obdivovalo ten veľký zázrak.

A odvtedy sa vie: bez materinskej lásky by svet nejestvoval.

Z bulharčiny preložil Emil Kudlička

MÁRIA HAŠTOVÁ

Konvalinky

Raz nám veľmi ťažko ochorel otec. Bola jar. Všade bolo krásne. Hora kvitla, vtáci spievali a lístie veselo šumelo. Iba u nás doma bolo smutno.

Chceli sme priniesť domov trochu radosti. Obišli sme celú horu a vyzbierali všetky konvalinky. Bolo ich veľa, dom bol plný utešenej vône.

Chorému otcovi od dojatia stekali slzy na vankúše.

Vtedy som nevedela, prečo plače, keď sme mu chceli urobiť radosť. Myslela som si, že je otec taký múdry, že rozumie reči kvetiniek a že mu konvalinky pošepkali dačo veľmi smutné.

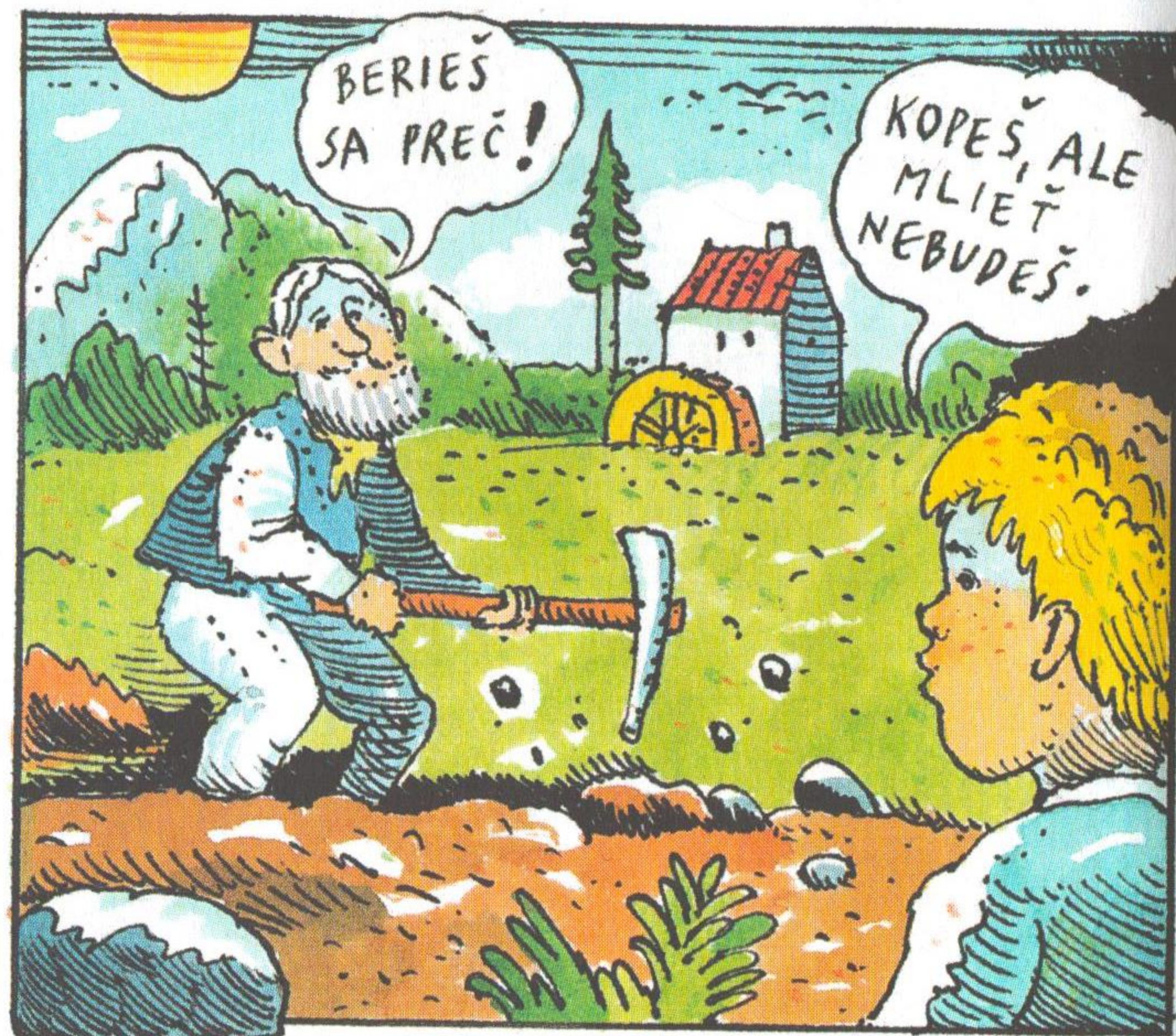
Vyrástla som a teraz už viem, že konvalinky povedali otcovi čosi veľmi pekné, čo sme mu vtedy ešte nevedeli povedať: že ho máme všetci veľmi, veľmi radi. A že otec plakal od radosti. Potom čoskoro vyzdravel. Možno, že práve pre tie konvalinky.

POVEŠT ŽAKÝLSKOM MLYNÁROVI

Povyše dediny Žakýl neďaleko starobylej Banskej Štiavnice je malé čierne pliesko. Jedného dňa sa bohatý žakýlsky mlynár rozhodol, že vykope priekopu a vodu z plesa odrazí do mlynského náhonu a tak bude poháňať koleso svojho mlyna.

Skôr než začal kopať, dobre si zajedol.

Chlapča sa naňho celý deň dívalo.

Na druhý deň sa vykopenou ryhou valila voda z plesa.

Voda sa hnala, no mlynské koleso sa naozaj nekrútilo.

Mlynár sa vybral za starou vedmou, aby mu pomohla.

Za mešec zlatých dukátov vedma koleso odčarovala.

Koleso sa rozkrútilo a mlynár mohol mlieť a bohatnúť.

V mlyne mlynár chlapča zbil mlynárskou lopatou.

V tú noc sa rozpútala hrozná búrka a prívaly vôd strhli mlyn.

Voda z plesa odniesla žakýlsky mlyn kamsi do Hrona. Zostala po ňom len táto povesť na výstrahu dnešným bohatým mlynárom.

Prvý máj bol a bol sviatok, všetko v kvete stálo, srdiečko sa radovalo, slniečko sa smialo.

Ludmila Podjavorinská

Dve otázky pre krakľu belasú

● Aby hneď bolo všetko jasné, poviem, že si vták veľký ako hrdlička. Krásny vták so zelenomodrým, tmavomodrým a hnedým perím. Podľa farieb by sa zdalo, že pochádza z ďalekých tropických krajín. Odkiaľ si naozaj?

Prednedávnom som priletela z Afriky. Ale nie som africký vták. Južne od saharskej púšte iba zimujem. Doma som tu, na južnom Slovensku. My krakle máme rady svetlé listnaté lesíky, háje a v nich staré stromy s dutinami, kde môžeme sedieť na vajíčkach. Žiaľ, starých dobrých stromov ubúda, nemáme kde hniezdiť a je nás tu stále menej. Možno by nám pomohlo, keby pre nás deti vyvesili búdky.

● Volajú ťa krakľa, ale aj zelená a zlatá vrana. Ako si prišla k takémuto menu?

Asi pre môj hlas. Niekedy sa ozývam „kak“, inokedy „krá“. Ale keď sa niečo deje, vzrušene opakujem: „rakraakra“. No a to je skoro ako krakľa.

● Ďakujem ti za rozhovor. Som rada, že som sa s tebou zoznámila a príď mi ukázať svoje deti.

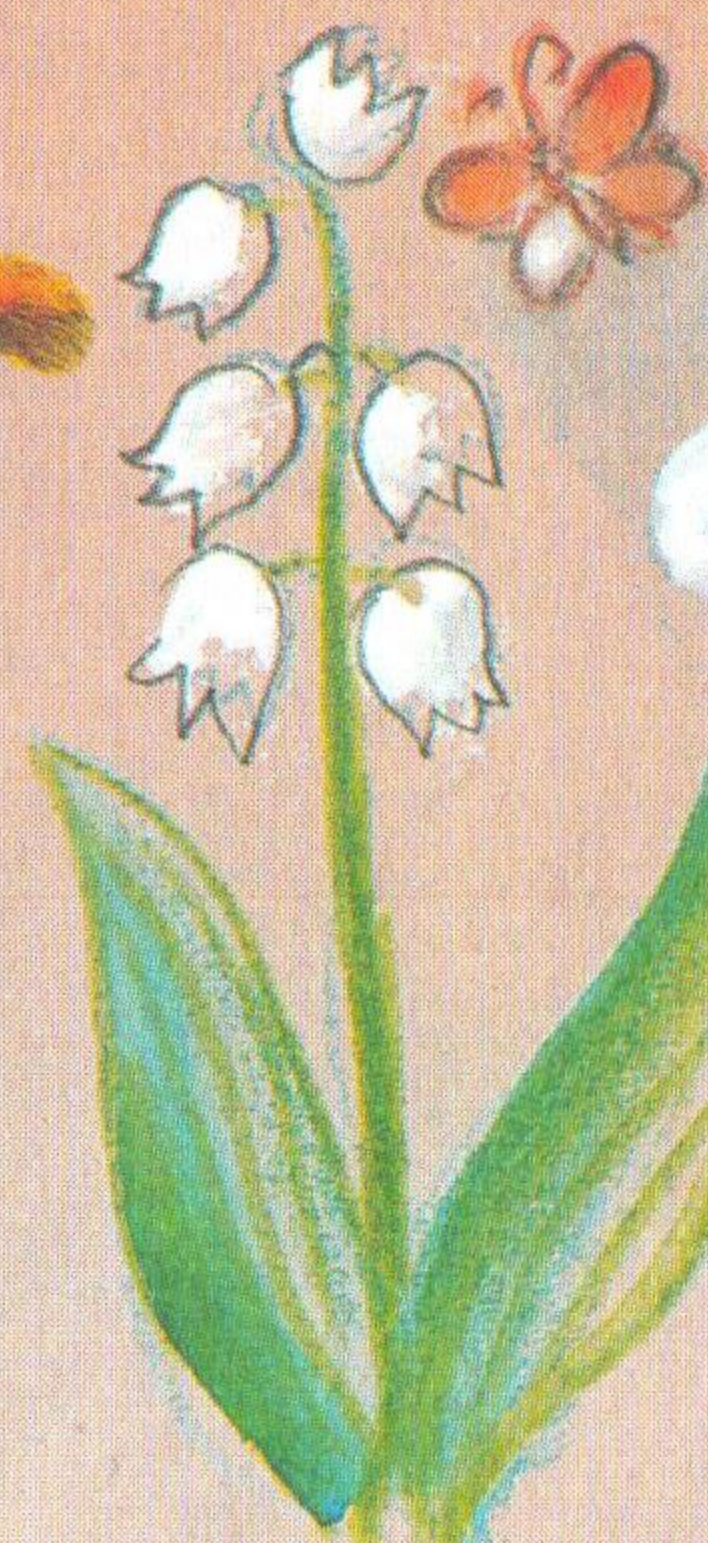

Ak ani raz v máji zem sa nenapije, smutné bude spievať hospodár pašie.

Kráľovná majálesu

▲ Na konvalinky sa teším už od konca zimy. V konvalinkovom hájiku slnko presvitá cez svetlozelené listy a všetko naokolo vonia novou zeleňou a konvalinkami. Visia na stopke ako buclaté zvončeky plné vône. V lete sa premenia biele kvety na červené plody. Celá rastlina obsahuje veľmi prudké jedy, ktoré sa dostanú z kytičky aj do vody vo vázičke. Preto nikdy nedávajte konvalinky do pohárov, z ktorých sa pije.

Konvalinka je rastlina májová, voňavá, krásna, ale jedovatá. Pripomína mi kráľovnú z kvetinového majálesu.

Najrýchlejší strom

▲ Eukalyptus, ktorý má domov v Austrálii, rastie zo všetkých stromov na svete najrýchlejšie. Za jeden rok narastie viac ako desať metrov. Dorastá do výšky vyše sto metrov! Aká je to výška? Ako keby vyrástlo desať vysokých jedlí nad sebou!

Psík

▲ Jedného dňa nás otecko prekvapil. Priniesol niečo veľmi pekné, milé a huňaté. Uhádli ste! Bol to malý psík. Všetci sme sa naňho usmievali. Dali sme mu meno Lapaj. Keď sme sa otecka opýtali, kde bude Lapaj spať, povedal, že vnútri na vankúši. V noci, keď už všetci spali, ozval sa z izby, kde spal Lapaj, buchot. Zľakla som sa a išla som sa pozrieť, čo sa stalo. Keď som zažala svetlo, zbadala som na zemi rozbitú vázu. Lapaj sa na mňa smutne pozeral. Hneď som vedela, že vázu rozbil on. Na druhý deň sme Lapajovi urobili búdku. Večer sme ho do nej uložili a zabránili tak ďalšej nemilej nočnej príhode.

Toto nám napísala Zuzka Komošová z Kanianky. Psík ju potešil aj trochu nahneval. Aj vy nám napíšte, čo vás potešilo alebo zarmútilo. Tešíme sa na vaše listy.

Pripravte sa, pozor, súťaž!

▲ Hovorí sa o nich, že sú to studenokrvné živočíchy. Keď ich vezmem do ruky, sú naozaj veľmi studené a vypliešťajú vodnaté oči. Nepatria medzi najobľúbenejšie zvieratká, ale čosi na nich je veľmi zvláštne. Keď sa vyliahnú z vajíčok, ktoré ležia na vode ako perlové šnúry, ich mama nie je pri tom. Spokojne žije niekde na súši a na svadobné naháňačky vo vode si ani nespomenie. Keď sa tento živočích vyliahnú, nevolá sa ako jeho mama, ani sa na ňu neponáša. Pláva ako ryba, má chvost a vôbec nevie skákať ako jeho rodičia. To sa naučí, až keď chvost stratí a narastú mu nohy. Potom vyjde z vody, začne skákať, křkať a podobať sa na svojich rodičov. Až vtedy sa volá ako oni. Vieš ako? Skús nám tiež napísať, ako sa tento živočích volal, keď bol ešte „dieťa“.

Odpovede berieme len od prvákov a druhákov. Tretiaci, štvrtáci, piatáci, nenašepkávajte!

Votreľci

▲ Nepáči sa mi slovo vtrelec, ale o niektorých zvieratkách sa hovorí, že sa vtreli tam, kde našli v prírode voľné miesto. Môžu prežiť, hoci tu pôvodne nežili. Počula som toto označenie v súvislosti so zvieratami, ktoré ušli z kožušinových fariem do voľnej prírody. Ako napríklad norok alebo mýval. Norok, z ktorého sa vyrába norkový kožuch, pochádza z Ameriky. Nášho sme si už dávno vyhubili. Keď sa dostane do voľnej prírody je vraj veľkým postrachom pre drobné živočíchy. Pre norka je zase veľkým postrachom kožušinová farma.

Viete, čo sú hlavonožce?

▲ Majú hlavu na nohách alebo nohy na hlave? Sú to morské živočíchy, ktoré pripomínajú vak, z ktorého trčia ruky rukaté alebo nohy nohaté. Správnejšie je, keď poviem, že z hlavy, na ktorej majú dve veľikánske oči vyrastá osem alebo desať veľkých ramien s prísavkami. Najväčšími hlavonožcami sú kraky, ktoré žijú vo veľkých hĺbkach. Ich ramená sú dlhé až dvadsať metrov. Vôbec sa nečudujem, že odjakživa naháňali strach námorníkom. Kraky majú najväčšie oko zo všetkých živočíchov. Má priemer 40 centimetrov a je veľké ako ciferník nástenných hodín. Keď sú hlavonožce v nebezpečenstve, vypustia z tela do vody tmavú tekutinu, stratia sa v nej a nepozorovane odplávajú. Niektoré druhy majú v tele oválnu vápenatú platničku – sépiovú kosť. Možno ju nájsť vyplavenú na pláži. Sépiovú kosť predávajú v obchode s chovateľskými potrebami; je výborným zdrojom vápnika a vtákom chovaným v klietkach slúži aj na obrusovanie zobáčika.

ERIK GROCH

KÚZELNÍK

KLÁRA

PSÍK TULÁČIK

ČÁRY-MÁRY !!!

Na obrázku bol fúzatý muž

Psík Tuláčik hľadel raz von oknom. Stál a hľadel tam, kde by už malo voľačo byť. Ale nebolo tam vôbec nič. A povedal dievčatku Kláre: „Stojím a hľadím von oknom až tam, kde by už malo voľačo byť. Ale vôbec nič tam nie je. Aspoň nič také, na čo by sa oplatilo tak dlho hľadiť,“ dodal. A zatvoril oči, pretože mu bolo ľúto nechať ich nadarmo otvorené. „Tak sa pozri voľakde inde,“ povedala Klára. „Možno tam bude niečo, na čo sa oplatí hľadiť aspoň chvíľku.“ Tuláčik otvoril oči a pozrel sa voľakde inde. Voľakde inde visel obrázok. Na obrázku bol fúzatý muž. Na hlave mal vysokánsky klobúk. A na rukách biele rukavice. „Kto je to?“ opýtal sa Tuláčik zvedavo. „Kúzelník,“ povedala Klára. Tuláčik nevedel, kto je to kúzelník. „A kto je to kúzelník?“ „Kúzelník je každý, kto robí kúzla,“ povedala Klára. Ale Tuláčik nevedel ani to, čo sú to kúzla. „Kúzla sú,“ vysvetľovala Klára, „keď kúzelník zloží z hlavy vysokánsky klobúk. Keď poklope

paličkou na klobúk a povie čáry-máry! A keď potom z klobúka vytiahne bieleho králik. Alebo zobudí spiaceho medveďa. Alebo vytiahne z rukáva pružkovanú myš.“ Tuláčik sa zahľadel na kúzelníka. A predstavoval si, ako zdvihne kúzelnícku paličku. Ako si zloží klobúk. Ako povie čáry-máry! A ako z klobúka vytiahne bieleho králik. Alebo urobí voľajaké iné kúzlo. A bežal po klobúk. A po metlu. „Čáry-máry!“ búchal Tuláčik metlou po klobúku. Ale z klobúka nič nevytiahol. Tuláčik sa náhlil za medveďom, ktorý spal.

„Čáry-máry! Čáry-máry!“ volal Tuláčik na medveďa. Ale spiaci medveď sa ani nepohol. Tuláčik utekal po kabát. „Čáry-máry! Čáry-máry!“ dohovárať Tuláčik kabátu. Ale z kabáta nevypadla ani jediná pružkovaná myš. „Nijaké kúzlo sa mi nepodarilo,“ žaloval sa Tuláčik. „Keby aspoň jedna myš vypadla z rukáva.“ Klára sa pozrela na sklamaného Tuláčika. Bol veľmi smutný. „Tuláčik,“ povedala odrazu Klára. „Svet je plný kúzelných vecí. Len sa pozri!“ Tuláčik a Klára si sadli pred dom. A pozerali sa na svet okolo seba. Na trávu, ktorá rástla sama od seba. Na kvety, ktoré voňali, nevedno prečo. Na potok, ktorý prúdil a nikto ho nepoháňal. Na velikánske slnko nad sebou, ktoré nik nemusel pridržovať, aby nespadlo. A keď všetko pohltila noc, Tuláčikovi sa zdalo, že svet je schovaný v jednom jedinom kúzelníckom klobúku. Takom veľkom, že sa do neho všetci, všetci pomestíme.

Ilustrovala MARTINA MATLOVIČOVÁ

FRANTIŠEK ROJČEK
Príšera z vesmíru

Do smiechu mi, deti, nie je. Pozrite sa, čo sa deje:

Spoza mrakov, zo šera vynára sa príšera.

Má sto metrov dlhú labu, kam sa na ňu slony hrabú.

Iba púhym pohľadom zdvihla auto, pohla dom.

Pazúry má ako kosy, má šesť očí a tri nosy.

Z rozmaru jej napadlo chytiť v mrakoch lietadlo.

Papuľu má takú veľkú, že som radšej — vypol telku!

Májové čerešne

V májovom peknom teplom dni
voľkám si v starej čerešni.

Okolo mňa tu vábne visí
čerešní desať, sto aj tisíc.

A v zelenkastom sviežom lístí

úžasné niečo zrazu zistím:

Hľa! Tu v korune čerešničky

visia aj zrelé náušničky!

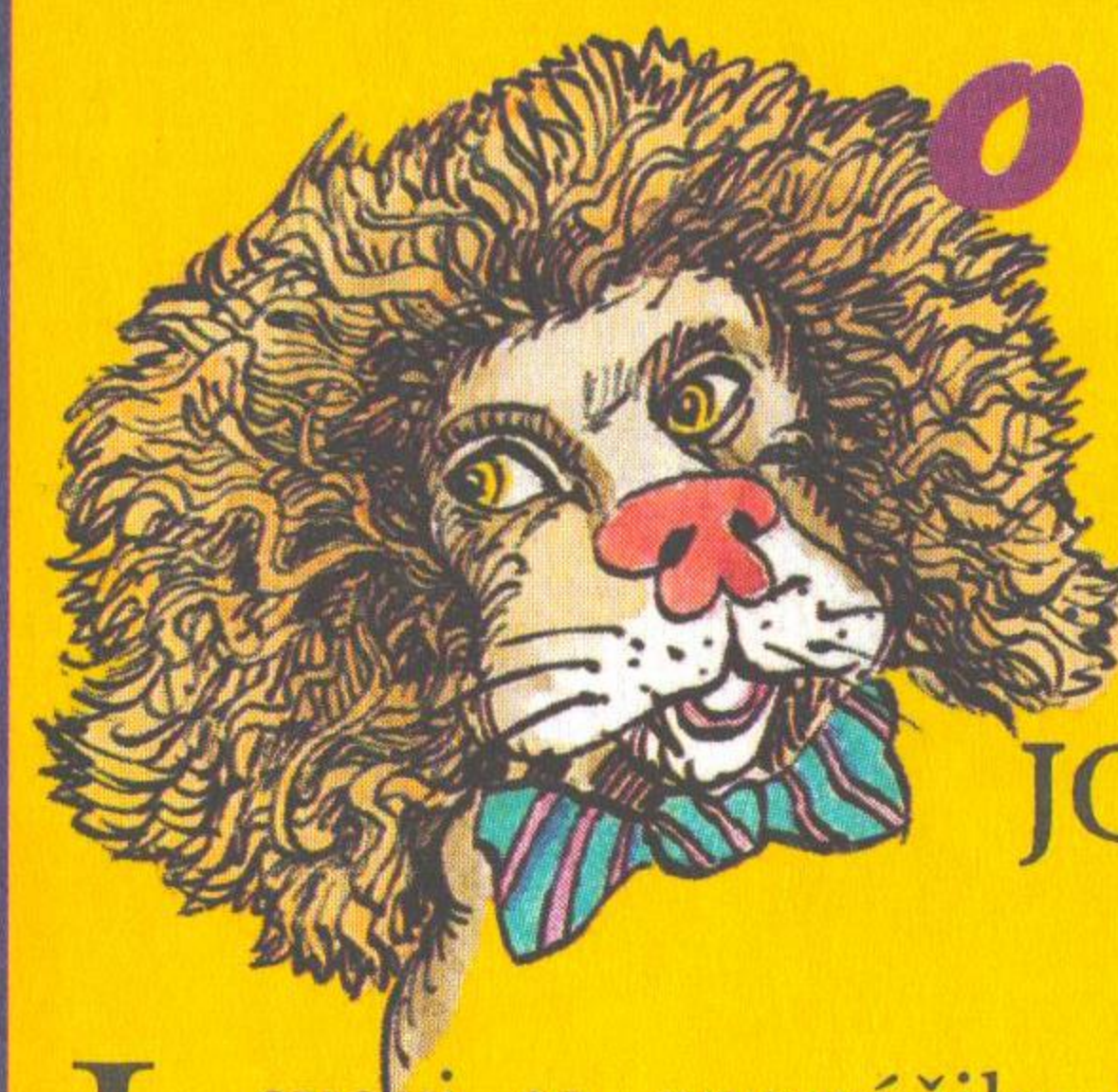
Červené ako drahokamy,
čo krásia ušká starej mamy.

Hneď čerešničkám jemne šuškám:

Budete krásliť moje ušká!

Vtom — frrrk! Priletel drzý škorec.

Ďob! Náušničkám bol hneď koniec.

O HOLIACOM LEVOVI

JOZEF PAVLOVIČ

Ilustroval PETER CPIN

Levovi sa znepáčilo jeho doterajšie zamestnanie. Nechcel už byť kráľom, ktorého každú chvíľu môžu zhodiť z trónu. Rozhodol sa, že si nájde skromnejšie, ale istejšie miesto. Bude holičom. Veď takú štetku, akú on nosí na konci chvosta, nemá veru ani jeden holič na svete.

Dobrych odborníkov nikdy nie je dosť, nuž levovej žiadosti vyhovel. Pridelili mu miestnosť, britvu, mydlo a dva pitralony namiesto štetky, pretože štetku už má. Nad dvere si vyvesil tabuľu:

HOLIČ ŠPECIALISTA

Prichádza jež. Číta:

„Ho-lič špe-cia-lis-ta... Výborne! Práve sa chcem dať ostrihať.“

Vojde jež dnu a lev mu rozkáže, aby si sadol.

„Ostrihať na ježka!“ vraví jež.

„Ja nestrihám, ale holím,“ vraví lev. „Nie som strihač, ale holič-špecialista. Ako ťa mám oholiť? Ostrou britvou, alebo tupou?“

Jež vstáva a odchádza.

„Ja sa oholiť nedám! Ja chcem vyzeráť na ježka, a nie na opicu.“

„Keď sa nedáš, tam sú dvere!“ zreva lev.

Odišiel jež, prišla ovca. Číta:

„Ho-lič špe-cia-lista... Výborne, práve sa chcem dať ostrihať.“

Vojde dnu, sadne si.

„Ostrihať, dohola!“ rozkáže ovca.

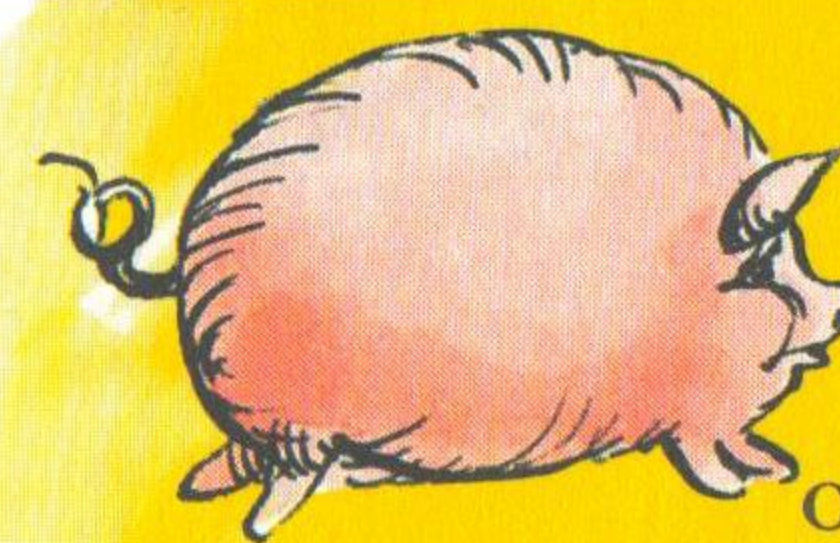
„Nie som strihač, ale holič-špecialista. Ako ťa oholiť, s mydlom alebo bez mydla?“

„Oholiť sa nedám, ja som ovca, a nie baran.“

„Keď sa nedáš, tam sú dvere!“ reve lev.

Odišla ovca, prišiel brav. Lev sa pýta:

„A ty si kto, vrav!“

„Brav.“

„Povedz, aj ty sa chceš dať ostrihať?“

„Nepoviem.“

„Prečo?“

„Lebo sa chcem dať oholiť. Celý, od hlavy až po päty. Nemôžem chodiť takýto zarastený.“

„To už je iná reč,“ vraví lev. Namočí koniec chvosta do mydla a začne brava sprava-zľava mydliť. Najskôr mu namydliť tvár, potom chrbát. Brav sa hniezdi.

„Ticho seď, nevrť sa,“ napomína ho lev.

„Mydlo mi tečie do očí,“ rečie brav.

„Kto chce byť pekný, musí niečo vydržať,“ povzbudzuje ho lev a ďalej mydliť a mydliť.

Brav sa hniezdi ešte väčšmi.

„Aj do úst mi tečie!“

„Musíš vydržať!“

„Aj do očí!“

„Musíš vydr...“

„A veru nevydržím,“ skočí mu do reči netrepezlivý brav a utečie.

„Stoj!“ zreva lev, až sa tabuľa zatrasie, a rozbehne sa za ním!

Letí brav, letí ako namydlený blesk a cestou trať mydlovú penu. Už-už ho mal lev chytiť, no pošmykol sa na mydlovej pene a aký dlhý, taký široký sa rozťahal na zem. Rozzúrený lev už ani nevedel, čo robí, a namiesto do brava vrazil do policajta.

Dostal za to sto rokov väzenia, aj to len preto, že sa mu to stalo prvý a posledný raz.

Leva teda posadili za mreže a na tabuľku napísali:

100

Väzeň sa slušne správal, a tak mu prísny trest zmierlili. Tabuľku prepísali takto:

200

Lev ešte aj dnes žije v zoologickej záhrade. Zabáva deti aj dospelých, no na svoje predchádzajúce zamestnanie nikdy nezabudol. Keď zbadá nejakého zarasteneho návštevníka, zreva naňho, až sa mreže trasú, či nemá peniaze na holiča.

Májové dažde

Keď v máji prší iba troška,
tak je to dáždik — cupinôžka.

Potichu, nežne, cupi-cupi,
kvapkami stúpa na chalupy.

Veľký májový dážď je známy
majster bubeník s paličkami.

Majstrovsky prší buch-buch-buch,
fíha, až celkom zmokne vzduch.

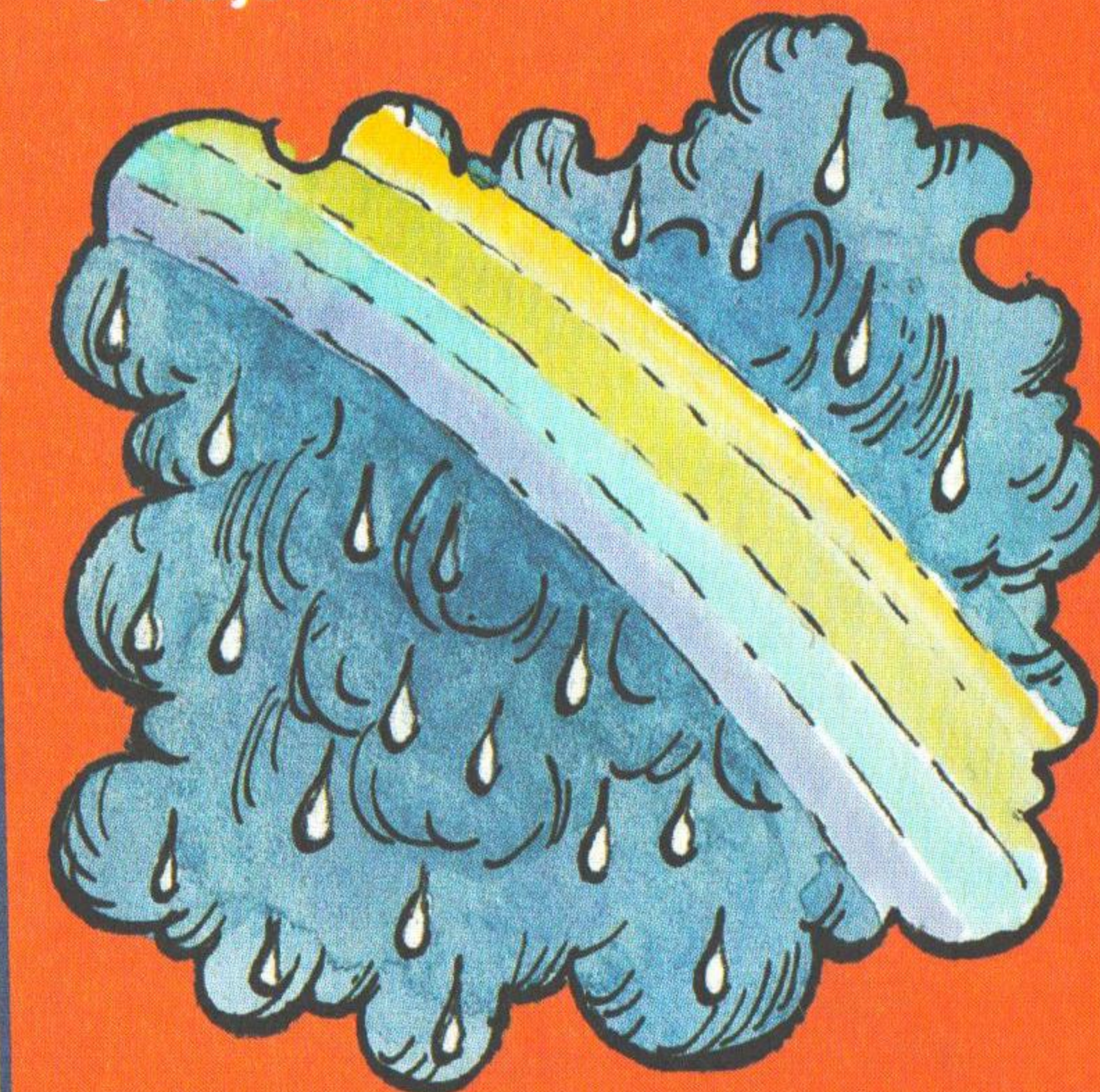
V májovej búrke, uverte,
sme na dažďovom koncerte.

Tá hudba! Blesky, tresky, hromy!

Na záver: dúha ponad domy...

Májový dážď — to je vždy šťastie!

V májovom daždi všetko rastie!

Výprava argonautov

POĎEA STAROVEKÝCH GRÉCKYCH BÁJÍ PREROZPRÁVALA BEÁTA PANÁKOVÁ

Brehy Líbye (9. ČASŤ)

Loď Argo brázdila Egejské more a tváre argonautov žiarili spokojnosťou. Každým dňom a každým záberom vesiel sa približovali k prístavu Iolku, kde ich už isto netrpezlivo čakajú ich rodní. So všetkou slávou privítajú hrdinov, čo z ďalekej Kolchidy nesú vzácne zlaté rúno. Kráľovskými poctami zahrnú Iasona i jeho mladú ženu, kolchidskú princeznú Medeu.

Iasonovi a jeho družine nebolo súdené tak skoro vidieť brehy otčiny. Museli ešte preplávať tiesňavu medzi Skyllou a Charybdou, skalnými obludami, ktoré rozdrvili a pohltili každú loď, čo sa im dostala na dosah. Našťastie argonautom pomohli láskavé morské víly, Nérevny. Obklopili loď Argo, chránili ju a bezpečne previedli hrozivou úžinou.

O niekoľko dní neskôr museli argonauti prekonať ďalšie nebezpečenstvo. Malo podobu lesnatého ostrova, ktorý sa vynímal ako zelený drahokam v belasom mori. Obývali ho Sirény, napoly ženské, napoly vtáčie bytosti. Len čo sa k ich ostrovu priblížila loď, Sirény sa dali do takého líbezného spevu, že mu nemohol odolať žiaden smrteľník. Tým sladkým spevom lákali Sirény moreplavcov do záhuby.

Keď k argonautom doľahli sladké hlasy Sirén, božský spevák Orfeus vstal a začal spievať. Orfeova pieseň, sprevádzaná súladnými tónmi líry, prevyšovala krásou spev ostrovaniiek. Sirény zmlkli v nemom úžase a Argo bez úhony oboplávala ich ostrov.

Kormidelník nasmeroval loď ku gréckym brehom a Iason zavelil rozvinúť plachty. Netušil, že namiesto priaznivého vetra sa do nich oprie divoký severák a deväť dní a nocí bude hnať ich loď naprieč šírým morom, až do líbyskej zeme. Poslednú, deviatu noc schytila loď obrovská vlna, vyhodila ju ďaleko na súš a znova sa stiahla do mora.

Ráno sa argonauti ocitli uprostred púšte. Kamkoľvek sa pozreli, všade videli len dobieľa rozpálený piesok.

„Bohovia rozhodli, že takto žalostne sa skončí naša cesta,“ horekovali.

Stratili všetku nádej. Pousádzali sa okolo lode zaborenej v piesku a čakali už len na smrť a poslednú púť do chmúrnej Hádovej ríše.

Iason si zahalil tvár tmavým plášťom a oprel sa o lodný trám, ktorý voľakedy zručný tesár

Ilustruje
VLADIMÍR MACHAJ

Argos zhotovil z dreva divotvorného dodónskeho duba. Prastaré drevo v poludňajšej horúčave ticho vzdychalo až privolalo Iasonovi spánok a veštecký sen. Zjavila sa mu bohyňa Líbya s troma čudnými tvármi a riekla:

„Drevená matka vás dlho nosila vo svojom tele a teraz nadišiel čas, aby ste ju vy odniesli, kam treba.“

Iason sa prebudil a rozpovedal druhom svoj sen. V tej chvíli im preletel nad hlavou širokokrídly orol.

„Let orla nám ukazuje správny smer,“ povedal veštec Mopsos. „Musíme vziať loď a niesť ju na vlastných pleciach.“

Keď svitla hrdinom nádej, zaraz prekonalí únavu. Zdvihli koráb na pleciah a vydali sa s ním smerom, ktorým letel orol.

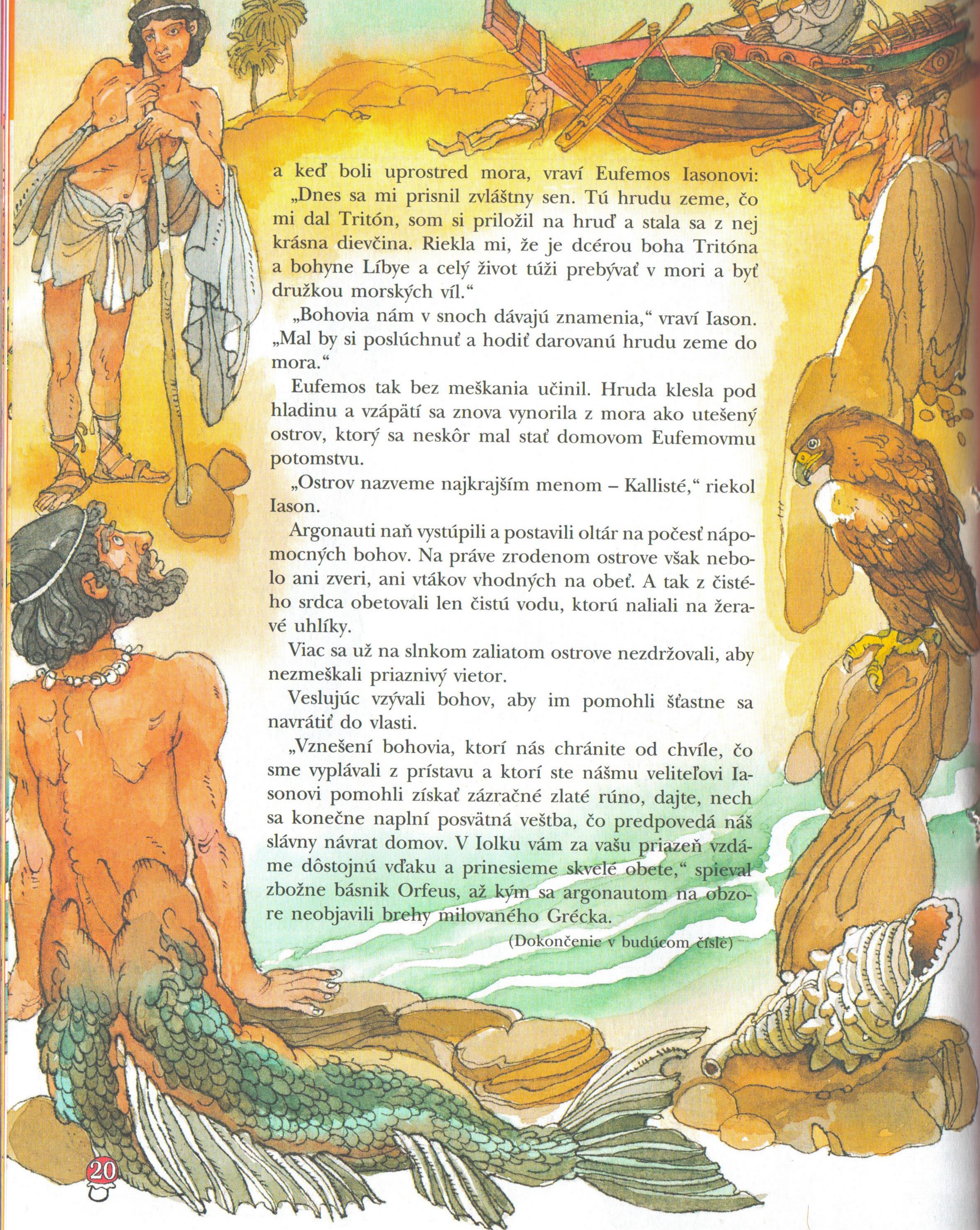
Dvanásť dní a dvanásť nocí namáhavo kráčali púšťou, kým zložili svoje bremeno na hladinu Tritónskeho jazera. Len čo si trochu odpočinuli a osviežili sa, zasadli k veslám a začali hľadať prieplov vedúci do mora. Kto vie, dokedy by boli brázdili rozľahlé jazero, keby sa im nezjavil sám Tritón, jazerný boh s ľudskou tvárou a mocným rybím chvostom. Bez slova objal bok lode a odniesol ju až do líbyskeho mora. Rovnako mlčky potom druhou rukou podal jednému z argonautov, Eufemovi, hruď zeme.

„Ďakujeme ti, vznešený Tritón, za pomoc a vzácný dar,“ poklonil sa Eufemos v mene všetkých druhov.

Boh Tritón im vľúdne pokynul, rozčeril mohutným chvostom vodu a skryl sa hlboko pod hladinou.

Teraz sa už do lodných plachiet oprel priaznivý južný vietor. Argo sa ladne vznášala na vlnách a rýchlo napredovala na sever, ku gréckej vlasti argonautov. Plavili sa dňom i nocou

a keď boli uprostred mora, vraví Eufemos Iasonovi:
 „Dnes sa mi prisnil zvláštny sen. Tú hrudu zeme, čo mi dal Tritón, som si priložil na hrud' a stala sa z nej krásna dievčina. Riekla mi, že je dcérou boha Tritóna a bohyně Líbye a celý život túži prebývať v mori a byť družkou morských víl.“

„Bohovia nám v snoch dávajú znamenia,“ vraví Iason. „Mal by si poslúchnuť a hodiť darovanú hrudu zeme do mora.“

Eufemos tak bez meškania učinil. Hruda klesla pod hladinu a vzápätí sa znova vynorila z mora ako utešený ostrov, ktorý sa neskôr mal stať domovom Eufemovmu potomstvu.

„Ostrov nazveme najkrajším menom – Kallisté,“ riekol Iason.

Argonauti naň vystúpili a postavili oltár na počesť nápmocných bohov. Na práve zrozenom ostrove však nebolo ani zveri, ani vtákov vhodných na obeť. A tak z čistého srdca obetovali len čistú vodu, ktorú naliali na žeravé uhlíky.

Viac sa už na slnkom zaliatom ostrove nezdržovali, aby nezmeškali priaznivý vietor.

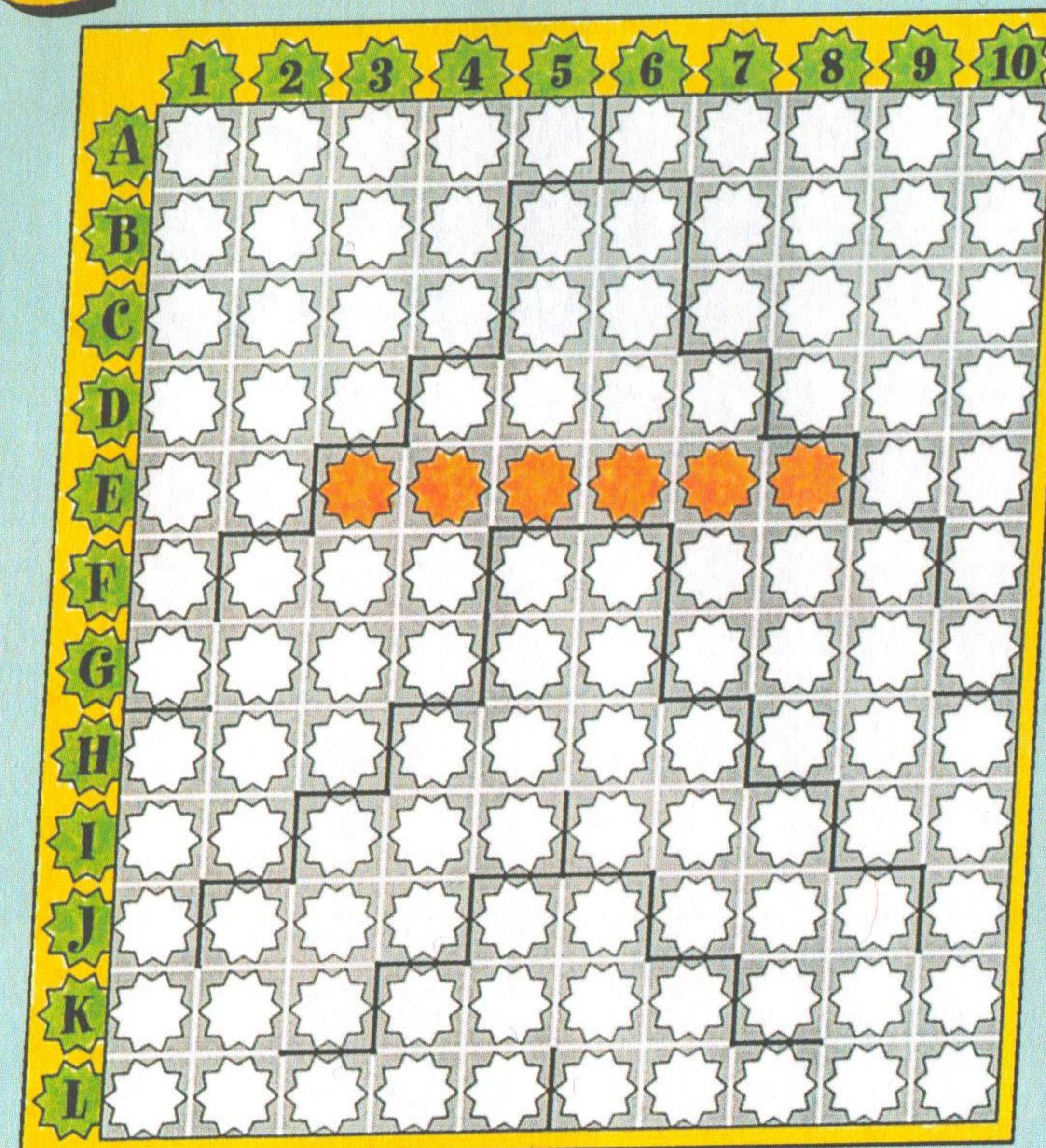
Veslujúc vzývali bohov, aby im pomohli šťastne sa navrátiť do vlasti.

„Vznešení bohovia, ktorí nás chránite od chvíle, čo sme vyplávali z prístavu a ktorí ste nášmu veliteľovi Iasonovi pomohli získať zázračné zlaté rúno, dajte, nech sa konečne naplní posvätná veštbá, čo predpovedá náš slávny návrat domov. V Iolku vám za vašu priazeň vzdáme dôstojnú vďaku a prinesieme skvelé obete,“ spieval zbožne básnik Orfeus, až kým sa argonautom na obzore neobjavili brehy milovaného Grécka.

(Dokončenie v budúcom čísle)

Krížovka Slniečkarka

Ako ste sa dozvedeli vo vlastivednom rozprávaní Vladimíra Ferka, aj Kysuce preslávili šikovní drotári. Z našej tajničky sa dozvieme, ako sa volá drevená skrinka, v ktorej si drotári nosili pracovné náradie. Správnu odpoveď napíšte na korešpondenčný lístok, pripíšte svoju adresu a pošlite nám ho do 20. mája na adresu: redakcia SLNIEČKO, P. O. BOX 307, 810 00 Bratislava. Piatim z vás, ktorých vyžrebujeme, pošleme knižku Vladimíra Ferka. Všetky správne odpovede zaraďujeme do osudia, z ktorého na konci školského roka vyžrebujeme víhercu slniečkarského bicykla.

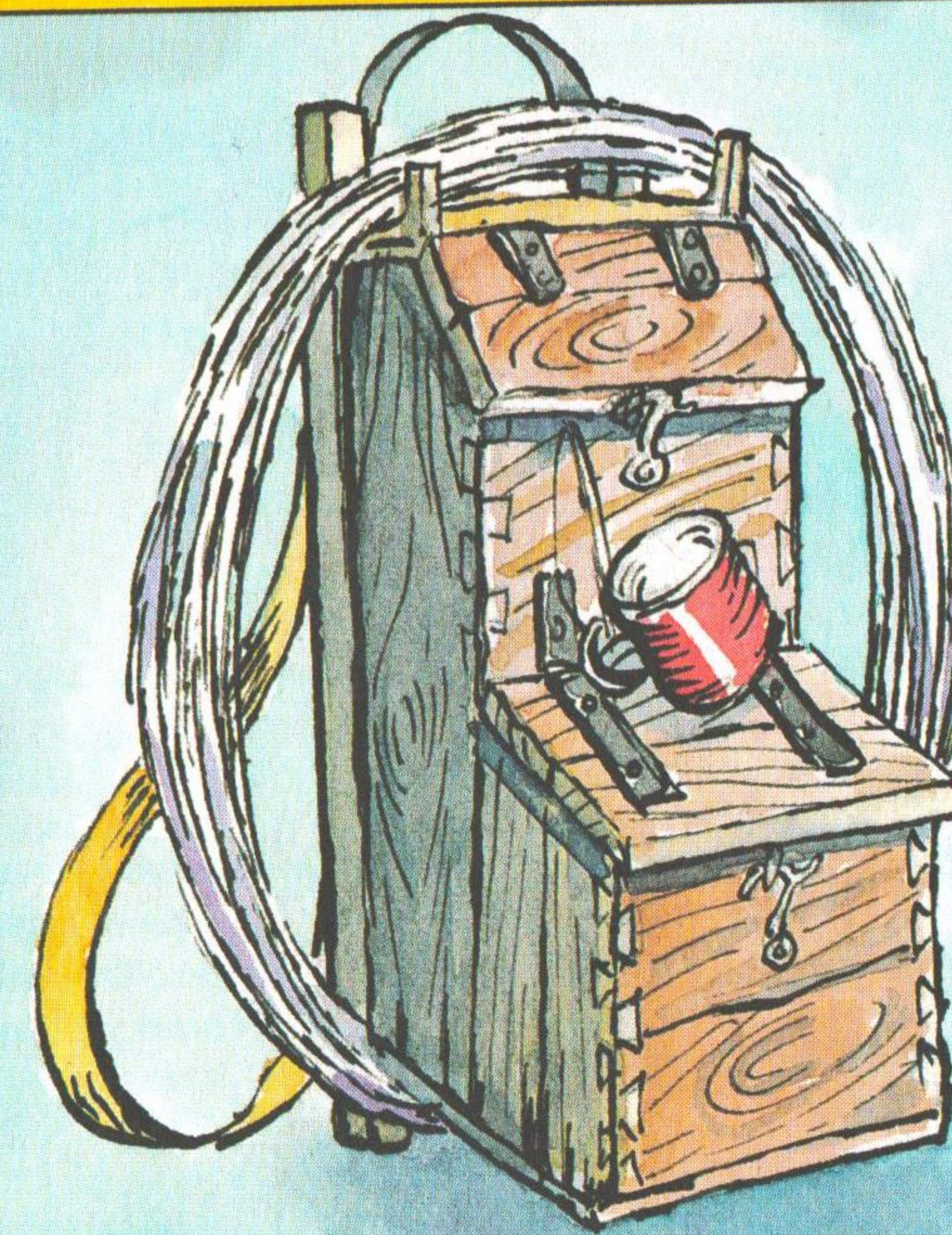

VODOROVNE: A. Tvar slovesa nakosiť – citoslovce praskania. B. Nadšenie (elán) – posledná pošta – poberaj. C. Okraje úst – názov písmena R – dievka. D. Osobné zámeno ženského rodu – tvar slovesa tráviť – nalievaj. E. Rudolf a Adam – **tajnička** – Richard a Ivan. F. Nula – zábava, hranie – Slovenská republika – spojka (ale) – Natália. G. Malý náboj – detský pozdrav – jednohrbé alebo dvojhrbé cudzokrajné zviera. H. Potreba na lakovanie – silný povraz – nikto. I. Citoslovce ochkiania – vlastnil – hmyz podobný včele – spojka (no). J. Pavol – menej ako dva razy – názov písmena L – druhá, inakšia – Tibor. K. Takým spôsobom – chlapčenské meno (31. januára) – osobné zámeno stredného rodu. L. Dospelá Adelka – dravý vták.

ZVISLE: 1. Rozkazovací spôsob slovesa neporobiť – športové náčinie (lopta). 2. Veľká Alenka – potreba na hrachovú polievku – poradie. 3. Dvojkolesový vozík – súčasť chôdze – zrnká v makovici – Elena. 4. Osobné zámeno ženského rodu – popruh (trak) – horská osada (laz) – názov písmena L. 5. Stanislav – potreba na písanie – venoval sa spánku – domáce meno Emílie. 6. Pavol – rozkazovací spôsob slovesa prášiť – včasná časť dňa – preš. 7. Pokolenie – nadzemná časť niektorých rastlín, napríklad zemiakov – nápravy (osi) – cudzie dievčenské meno (Lo). 8. Kainov brat – chlapčenské meno (Alan) – áno po česky – Koloman. 9. Severná strana – patriaci Eve – slovko súhlasu. 10. Štát alebo jeho súčasť (krajina) – veľký kotlík.

POMÔCKA: Menej známe výrazy sú uvedené v zátvorkách.

P. Štefánik

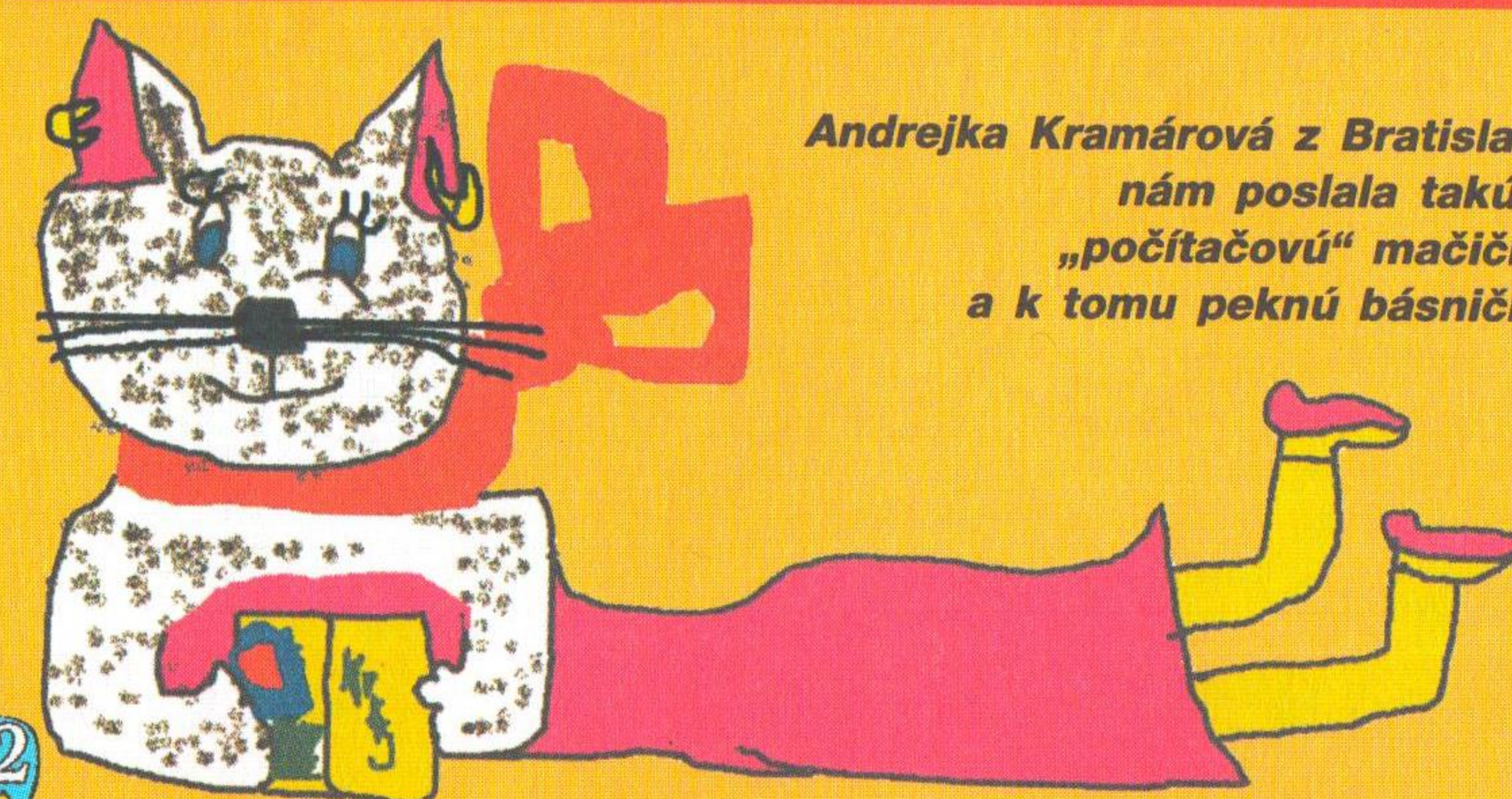
MILÁ REDAKCIA SLNIEČKA!

Na východe Slovenska leží mestečko Gelnica. V tom mestečku je základná škola, do ktorej chodíme aj my, tretiaci.

Začiatkom školského roka sme sa mali rozhodnúť, aký časopis budeme odoberať. Spolu s pani učiteľkou sme sa rozhodli pre Slniečko. A dobre sme sa rozhodli. Prečítame všetko, od prvého písmenka po posledné. Časopis využívame nielen na čítaní, ale aj na slohu, prírodovede a vlastivede. Váš časopis nám pomáha aj pri príprave programov a pri súťažiach. Na vianočnú besiedku sme zdramatizovali uverejnenú báseň D. Heviera Darček menom láska, s ktorou sme mali veľký úspech. Pripájame fotografiu z nášho vystúpenia. V súťaži Šalian-sky Matko naša spolužiačka E. Kandriková vyhrala v okresnom kole 1. miesto. Vybrala si povesť z vášho časopisu.

Vaši čitatelia 3. C triedy a pani učiteľka D. Macejková

Naším milým slniečkarom ďakujeme za pekný list.

Andrejka Kramárová z Bratislavy
nám poslala takúto
„počítačovú“ mačičku
a k tomu peknú básničku ▶

MAMA

Sníval sa mi sen:
Bola som na ceste
a nebola som sama.
Bola si pri mne, mama!

Spadla som,
neležala som tam
bezmocná a sama...
Zdvihla si ma, mama!

Šli sme spolu vedľa seba,
viedla si mňa a ja teba.

Tatiana Romanová
ZŠ Brezová pod Bradlom
(Báseň zo súťaže
Literárna Senica Ladislava Novomeského)

MAMIČKE

Túto básničku
som zložila sama pre svoju mamičku.
Moja milá mamička,
žiariš ako hviezdička.
Mamka moja, moja láska,
ty si moja sedmokráska.
Máš dobré srdiečko,
si pekná ako slniečko.
V rukách mám pre teba kvietok,
veď je tu tvoj veľký sviatok.

Vierka Petrenková
z Čiernej Lehoty

KARNEVAL

Ide Anka do školy,
po ceste si hovorí:
Čo to bude v škole dnes?
Aha, veľký školský ples!

Lenka bude dvornou dámou,
Monika zas morskou pannou.
Julka bude myškou malou
a Simonka ježibabou.

A viete, čo budem ja?
Skúste hádať na trikrát.

Nebudem ja myškou malou,
ani žiadnou ježibabou.
Malým kvietkom budem ja.
Ktože si ma privonia?

BOCIAN ĎURKO

25. marca sa vracali bociany do rodných hniezd. Jeden starý párik už nevládal ďalej letieť. Pristáli na stĺpe elektrického vedenia. Postavili si hniezdo a pár dní som nemohol spať. Klepotali zobákmi. O pol ôsmej som šiel von. Okolo kostola krúžilo päť bocianov. „Čo sa deje?“ hovorím si. Presne v tej chvíli sa z vajička vykľulo na svet bocianie mláďa. S dedom sme sa rozhodli, že mu dáme meno Ďurko. S Ďurkom sme sa spriatelili. A tak k nám chodí každý rok aj s rodičmi. Každý by si myslel, že sa už nevráti, ale on je najbláznivejší bocian na svete. Možno si teraz skúša nové vylomeniny alebo vymýšľa nové klepanie zobákom. Keby ste to ešte nevedeli, on vie vyklepať všelijaké melódie. Je to výnimočne bláznivý bocian.

Štvrták

Napísal Tomáš Šaroch
Nakreslil Peter Šamulák

Príbeh a peknú kresbičku sme vybrali z triedneho časopisu Štvrták zo ZŠ na Staničnej ulici v Košiciach.

Peknú mačičku
nám nakreslila
Veronika Bortlíková
z Bratislavy

Príbeh napísala
Veronika Lepejová z Partizánskeho

Slniečk

umelecký mesačník pre žiakov 1.-5. roč-níka ZŠ

Vydáva Literárne informačné cen-trum, Nám. SNP 12, 812 24 Bratislava.

Adresa redakcie: P. O. BOX 307,
810 00 Bratislava. Telefón 07/527 33 182

Šéfredaktor **ONDREJ SLIACKY**
Zástupkyňa šéfredaktora
Lubica Kepštová
Grafická a výtvarná úprava
Viera Fabianová

Tlačí Slovenská Grafia, a. s.,
Bratislava-Krasňany.
Rozširuje firma ARES, s. r. o., Banšelova
4, 821 04 Bratislava, t. č. 07/434 14 665
a MEDIAPRINT-KAPA, a. s., Bratislava.

Objednávky do zahraničia vybavuje PrNS,
a. s., vývoz tlače, Košická 1, 813 80 Bra-tislava.

Vychádza každý mesiac okrem júla a au-gusta. Cena jedného výtlačku je 12,50 Sk,
ročné predplatné 125 Sk.

Nevyžiadané rukopisy redakcia nevracia.

Obálku nakreslila Alena Wagnerová

Poviem ti

O PEKNEJ KNIŽKE...

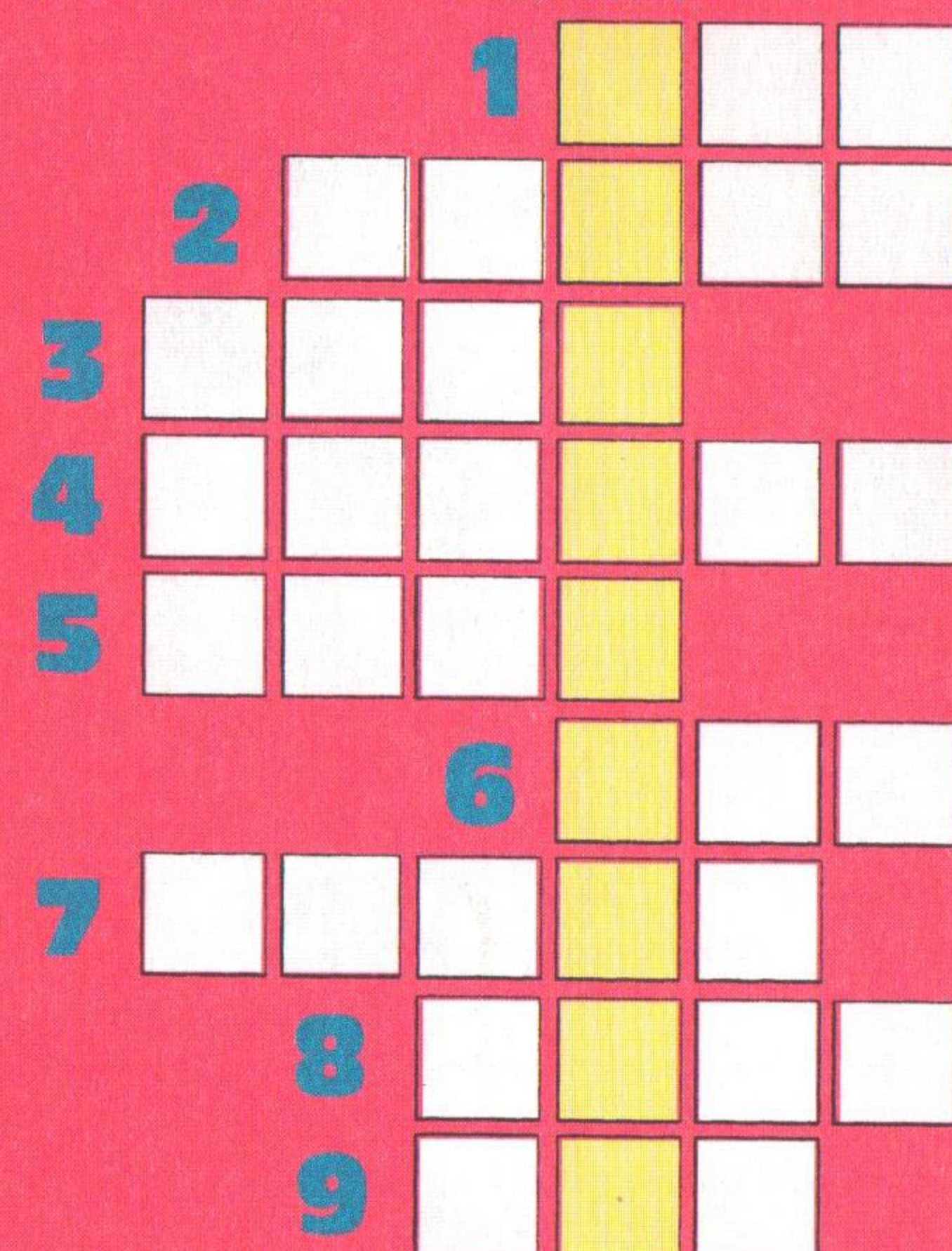
Spisovateľ Anton Habovštiak
je jedným z najznámejších zberateľov
a upravovateľov našich povestí.

V najnovšej knižke
POVESTI Z ORAVSKEJ DOLINY,
ktorá vyšla v bratislavskom vydavateľstve
Motýľ ťa zavedie do svojho rodného
kraja a porozpráva ti tajuplné príbehy,
pri ktorých sa tají dych.

Keď vylúštiš našu doplnovačku, dozvieš sa,
ako sa volá povestami opradený
oravský vrch.

Piati z vás, ktorí nám pošlú správnu odpoveď,
budú sa môcť pýšiť oravskými povestami
s autorovým venovaním.

DOPLŇOVAČKA

1. Listnatý strom
2. Čierny vták
3. Huba
4. Pastierska chatrč
5. Les
6. Domáci vták
7. Ryba
8. Rozprávková bytosť
9. Vreco

